

Utrajuru
— — — — —
INSTITUTIONES
PHILOSOPHICÆ

PSYCHOLOGIÆ

B103
I5
v. 5

511600

EX LIBRIS
HEMETHERII VALVERDE TELLEZ
Episcopi Leonensis

1080014372

INSTITUTIONES PHILOSOPHICÆ

QUAS ROMÆ

IN PONTIFICIA UNIVERSITATE GREGORIANA

TRADIDERAT

P. JOANNES JOSEPHUS URRÁBURU S. J.

VOLUMEN QUINTUM

PSYCHOLOGIÆ

PARS SECUNDA

VALLISOLETI

TYPIS JOSEPH EMMAUEL A CUESTA

LUTETIÆ PARISIORUM

P. LETHIELLEUX

VIA DICTA CASSETTE, 10

ROMÆ

PIETRO GATTI

IN TIPOGRAPHIA
DE PROPAGANDA FIDE

1896

UNIVERSIDAD DE VIVO LEON
Biblioteca Universitaria

46169

B103

I5

v.5

FONDO DE MATERIO
VALVERDE Y TELLEZ

INDEX

PSYCHOLOGIA

SEU

ALTERA PARS PHILOSOPHIÆ NATURALIS

LIBER II

DISPUTATIO PRIMA

DE OPERATIONIBUS AC POTENTIIS HOMINIS

CAPUT I

ASSERUNTUR HOMINI POTENTIÆ COGNOSCITIVÆ.

	Pag.
ART. I. Utrum præter sensum detur in homine alia facultas altior quam intellectus denominatur.	6
ART. II. Utrum intellectus sit facultas inorganica vel immaterialis aut spiritalis.	19
§ I. <i>Sententia materialistarum, cui opponitur communis catholicorum doctrina.</i>	20
§ II. <i>Materialistarum placita exploduntur.</i>	27
§ III. <i>Stabilitur spiritalitas intellectus.</i>	70
ART. III. Quanta sit in hoc statu vite dependentia humani intellectus a sensu, et quænam hujusmodi dependentiæ radix.	66

CAPUT II

AN ET QUOTUPLEX SIT IN HOMINE POTENTIA APPETITIVA.

ART. I. Quotuplex appetitus admittendus.	100
--	-----

009715

	PAG.
ART. II. Quales sint potentie voluntas et appetitus sensitivus, organice, an inorganice; et quonam sint alia precipua earum discrimina.	118
ART. III. De admiratione, risu et fletu.	126
§ I. De admiratione.	126
§ II. Risus et fletus.	136

DISPUTATIO SECUNDA

DE COGNITIONE AC POTENTII COGNOSCITIVIS

CAPUT I

DE NATURA COGNITIONIS.

ART. I. Utrum cognitio sit accidens subjecti cognoscentis, an vero essentia ipsa vel attributum essenziale anime.	144
§ I. Statuitur vera doctrina.	149
§ II. Solvuntur difficultates.	154
§ III. Quale sit accidens cognitio et quodnam ejus subjectum.	162
ART. II. Utrum cognitio sit objecti similitudo intentionalis.	173
§ I. Stabilitur vera doctrina.	174
§ II. Solvuntur difficultates.	183
ART. III. Corollaria quedam et axiomata ex prejecta doctrina colliguntur.	186
ART. IV. Quotuplex sit cognitio.	201

CAPUT II

DE TERMINO ET OBJECTO COGNITIONIS.

ART. I. Utrum cognitionibus nostris objectum reale respondeat, vel utrum cognitionibus nostris insit valor objectivus.	220
ART. II. Utrum in omni cognitione terminus aliquis immanens, verbum vel species expressa, producat.	233
ART. III. An et quale medium cognoscendi sit verbum mentale.	257
ART. IV. Utrum verbum distinguatur ab intellectione vel cognitione, ac producat media aliqua actione.	280
§ I. An et quo facto verbum distinguatur ab ipsa formali intellectione.	281
§ II. Utrum cognitio vel intellectio sit qualitas media aliqua actione producta.	295
§ III. Utrum intellectio creata possit a solo Deo per potentiam absolutam produci, vel etiam in alieno subjecto poni.	308

§ IV. Utrum dictio distinguatur ab intellectione.	314
§ V. Anacephalaxis.	316

CAPUT III

DE PRINCIPIO COGNITIONIS.

ART. I. Utrum principium cognitionis aliquam immaterialitatem habere debeat, et utrum immaterialitas sit radix cognitionis.	317
ART. II. Utrum potentia cognoscitiva sit sola principium adaequatum cognitionis, an requiratur preterea concursus ipsius objecti cognoscibilis vel immediate per seipsum vel media specie intentionalis.	328
ART. III. Solvuntur difficultates.	363
ART. IV. Utrum potentia vel virtus formaliter cognoscitiva sit passiva, an activa.	384
ART. V. Quid et qualis sit species impressa.	401
§ I. Natura speciei impressae.	403
§ II. Qualis sit species.	431
ART. VI. De causis specierum impressarum.	441
§ I. Sensibilium specierum causa efficiens.	441
§ II. Efficiens causa intelligibilium specierum.	452
§ III. Excluduntur idae vel species innatae.	460
§ IV. Statuitur necessitas intellectus agentis.	472
§ V. Utrum intellectus agens sit adaequata causa speciei intelligibilis impressae, an vero et qualem requirat phantasmatum concursum.	482
ART. VII. Natura, proprietates et munera intellectus agentis.	496
§ I. Major declaratio naturae intellectus agentis.	499
§ II. Munera vel functiones intellectus agentis declarantur.	511

DISPUTATIO TERTIA

DE COGNITIONE SENSITIVA.

CAPUT I

DE SENSATIONE GENERATIM.

ART. I. An sensus judicare ac reflectere in suum actum queant.	527
§ I. An sensus judicare ac discurrere valeat.	527
§ II. Utrum sensus reflectere in se suumque actum valeat.	530
ART. II. Quotuplex distingui possit objectum sensuum	540

	Pag.
ART. III. Utrum vel quatenus sensus referant objecta prout sunt in seipsis.	55 ²
ART. IV. Utrum sensus percipere queat objecta absentia.	600
ART. V. An sensus possit percipere objectum spirituale atque indivisibile.	613

CAPUT II

DE SENSIBUS EXTERNIS.

ART. I. Quotuplex sit externus sensus.	628
ART. II. Quanam sit sedes sensationum earum, quæ vulgo sensibus externis attribuntur.	638
ART. III. De sensu tactus.	655
ART. IV. De gustu et olfactu.	670
§ I. <i>Gustus</i> .	670
§ II. <i>Olfactus</i> .	673
ART. V. De auditu.	677
ART. VI. De visu.	686
§ I. <i>Organum visus</i> .	686
§ II. <i>Objectum visus</i> .	696
§ III. <i>Specierum necessitas in visu</i> .	707

CAPUT III

DE SENSIBUS INTERNIS.

ART. I. De sensu communi.	713
ART. II. De imaginatione ac phantasia.	721
ART. III. De aestimativa et cogitativa.	737
§ I. <i>Aestimativa</i> .	737
§ II. <i>Cogitativa</i> .	742
ART. IV. De memoria et reminiscencia.	751
ART. V. Utrum sensus interni re, an vero sola ratione distinguantur.	762
ART. VI. De proprii corporis perceptione, ubi de sensu, quem quidam recentiores vocare fundamentalem.	771
ART. VII. De dolore ac voluptate.	781

DISPUTATIO QUARTA

DE COGNITIONE INTELLECTUALI.

CAPUT I

DE OBJECTO INTELLECTUS.

ART. I. Quodnam sit objectum adequatum vel terminativum intellectus nostri.	793
ART. II. Quomodo cognoscat intellectus noster pro hoc statu vitæ Deum et substantias separatas seu angelos.	799

	Pag.
§ I. <i>Cognitio Dei in hac vita</i> .	801
§ II. <i>Cognitio substantiarum separatarum seu angelorum</i> .	800
ART. III. Quomodo anima seipsam cognoscat, et ea quæ in ipsa reperiuntur?	819
ART. IV. An et quomodo intellectus noster in hac vita cognoscat substantiam et quidditatem rei materialis ac sensibilis?	837
ART. V. Utrum substantia prius cognoscatur, quam accidentia, et per quam speciem.	844
ART. VI. Quodnam sit objectum proprium et proportionatum intellectus nostri.	861
ART. VII. Quomodo intellectus noster in hac vita cognoscat singularia.	868
§ I. <i>Utrum intellectus noster singulare conceptu vere proprio et distincto attingat</i> .	870
§ II. <i>Utrum intellectus noster in hac vita singulare materiale directe cognoscere queat, an vero solum indirecte</i> .	874
§ III. <i>Quid primum ob intellectu nostro cognoscatur, universale, an singulare</i> .	887
ART. VIII. Utrum intellectus noster cognoscere queat futura et secreta cordium, infinita et plura simul ut plura.	899
§ I. <i>De futurorum cognitione</i> .	899
§ II. <i>De cognitione secretorum cordis</i> .	904
§ III. <i>Utrum intellectus noster infinita cognoscere valeat</i> .	906
§ IV. <i>Utrum intellectus noster possit plura ut plura cognoscere</i> .	

CAPUT II

DE ACTU ET POTENTIA INTELLECTUALI.

ART. I. De triplici mentis operatione.	909
§ I. <i>De simplici apprehensione</i> .	912
§ II. <i>De iudicio</i> .	918
§ III. <i>De discursu vel ratiocinio</i> .	951
ART. II. De memoria intellectiva.	955
ART. III. De conscientia et reflexione.	963
§ I. <i>Conscientia psychologica</i> .	963
§ II. <i>De conscientia morali</i> .	968
ART. IV. De intellectu speculativo et practico ac synderesi.	970

CAPUT III

DE ORIGINE ET EVOLUTIONE IDEARUM IN HUMANO INTELLECTU.

ART. I. Systemata empirica.	976
§ I. <i>Sensismus Lockii</i> .	977
§ II. <i>Sensismus Condillaci</i> .	983

	Pag.
	985
Art. II. § III. <i>Sensismus Petri Laromiguière</i>	986
	987
§ I. <i>Innatæ ideæ Cartesianorum</i>	988
§ II. <i>Innatæ ideæ Leibnitzi et Wolffii</i>	992
§ III. <i>Systema Antonii Rosmini</i>	1010
Art. III. Rationalismus transcendentalis	1018
Art. IV. De traditionalismo	1040
Art. V. De Ontologismo	1049
§ I. <i>Exponitur generatim ontologismi doctrina</i>	1083
§ II. <i>Exponitur et refutatur ontologismus Malebranchianus</i>	1101
§ III. <i>Exponitur ac refutatur ontologismus Giobertii</i>	1109
Art. VI. Systema aristotelico-scholasticum de origine idearum	

DISPUTATIO QUINTA

DE QUIBUSDAM COGNITIONIS ACCIDENTIBUS

CAPUT I

DE AFFECTIONIBUS COGNITIONEM SUSPENDENTIBUS.

Art. I. De Somno	1121
Art. II. De Somnio et somnambulismo	1140
§ I. <i>De Somnio</i>	1141
§ II. <i>De Somnambulismo</i>	1158

CAPUT. II

DE AFFECTIONIBUS COGNITIONUM PERTURBANTIBUS.

Art. I. Hallucinatio	1166
Art. II. Delirium et amentia	1175

PSYCHOLOGIA

SEU

ALTERA PARS PHILOSOPHIÆ NATURALIS

LIBER 2.us

1. Objectum hujus secundæ partis Psychologiæ est homo. Objectum namque *Psychologiæ* generatim sumptæ, prout jam in limine præcedentis voluminis docuimus, est corpus vivens seu animatum, quod triplex esse constat, vegetale, animale ac rationale seu rationali anima præditum. Cum itaque prior *Psychologiæ* pars in contemplando tum corpore animato in genere, tum vegetali et animali in specie versata sit; restat, ut hæc altera pars vivens rationale seu hominem consideret. Ideo disciplina hæc præstantissima est totius Philosophiæ naturalis, utpote quæ objectum sectatur nobilissimum. Est enim homo caput hujus adspectabilis mundi, in se uno omnem reliquarum naturarum perfectionem complectens, unde et *μικρόκοσμος* vocatus est, nempe *parvus vel minor mundus*, quia omnes creaturæ mundi quodammodo inveniuntur in eo (1). Omnis creaturæ aliquid habet homo, inquit S. Gregorius M.: *habet namque homo commune esse cum lapidibus, vivere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum angelis* (2). Neque vero id penitus per metaphoram dictum esse reputaveris: habet enim homo corpus mixtum ex iisdem elementis, quæ in organica natura cernuntur, iisdemque qualitatibus præditum; habet præterea vegetandi ac sentiendi virtutem et actum, sicut plantæ atque animalia. Quare licet anima rationali constituitur homo, potest tamen

(1) S. Thom. 1 p., quæst. 91, art. 1. Cfr. quæst. 96, art. 2.

(2) *Homil. 20 in Evangel. super illud: Prædicatè Evangelium omni creaturæ*. Lege etiam Conimbricenses, de *caelo et mundo* lib. 1, cap. 1, quæst. 1, art. 2.